

Lastnina in kapital

V tem prispevku se upiramo prodajanju državnega kapitala in je morda na mestu opozorilo, da ne podlegamo ortodoksni marksistični obsedenosti z »lastništvom proizvodnih sredstev«. Proizvodna sredstva preprosto kupiš na trgu za denar; zgolj denarni kapitalisti pa so bili nekaj obstranskega (v resnici predkapitalističnega) tudi za Marxa. Značilni kapitalistični napredek – nenehni tehnološki napredek – je temeljil na opremljanju proizvodnje s stroji in zato na velikih koncentracijah akumulacije samo v eni omejeni etapi industrijskega razvoja. V Smithovi analizi zgodnjega kapitalizma pa v analizi fordovskega kapitalizma 20. stoletja in v analizi poindustrijskega preobražanja našega časa so »proizvodna sredstva« nepomembna. Večina sodobne visokotehnološke proizvodnje je kapitalsko neintenzivna. Vložki so znanje in politike ustvarjanja znanja.

Kljub temu vemo, da sodobni svet opredeljuje prav zblaznela moč kapitala. Ampak kaj je to »kapital«? Lastniške organe Volkswagna, Siemens in JP Morgana sestavljajo menedžerji drugih takih družb, ki so njihove formalne lastnice. Lastništvo je imaginarno, kapital so skupnosti omrežno povezanih menedžerjev in politikov, slednjih prek državnih politik ali personalnih zvez direktno. Moč, ki jo ima kapital, ne izvira iz lastništva. Če nič drugega, dokazujejo to že vsi dosedanji »marksistični« posegi v ekonomijo. Odločajo drugi dejavniki. Bayer je kupil Monsanto, pa je vendar Monsanto prevzel Bayer; svetovno moč Monsanto in odslej obeh določa pokroviteljstvo ameriške diplomacije, tajnih služb in vojske, ki je in bo še naprej pripeto na Monsanto, ne na nemški Bayer.

Vseeno pa so ti – različni – drugi dejavniki povezani tudi z vrsto lastništva. Verjetno je dokazljivo, da so gospodarstva, v katerih prevladujejo tuji lastniki, večinoma neuspešna. Posebnosti so tudi v razmerjih med zasebno in državno lastnino. V ubogi thatcher-blairovski Veliki Britaniji ugotavljajo, da ponujajo redke preostale državne železniške proge in bolnišnice boljše storitve (relativno na ceno) kot zasebne. V Sloveniji ugotavljamo podobno za, na primer, zdravstveno zavarovanje. V teh panogah je bil edini smoter privatiziranja zasebno pljenje družbenega. V drugih panogah je drugače.